

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETUM SUBNOTATIONIS:

In Italia: Lib. 10 — Ubique extra Italiam:
Lib. 15, M. 12, Sch 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 1/4.

BIS IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR:
ARISTIDES LEONORI, eques.
ROMAE - Via Alessandrina, 87.

IN MEMORIAM ANGELI SECCHII.

A. Secchi

LA LEGGE

MONITORE GIUDIZIARIO E AMMINISTRATIVO

An. XLIII

Commentario huic, de rebus forensibus deque rei publicae administratione monenti, grandis quidem mutatio hoc anno MDCCCCIII allata est. Non solum enim annuae subnotationis pretium, quod libell. 36 hactenus fuit, ad libell. 24 imminutum est (extra Italiam lib. 30); sed longe auctus commentarius dabitur sociis, qui bis in mense fasciculum accipient paginis LII, iisque magnis ac bifariam divisis, constantem. Exeunte autem anno, universi iuris supellectili (vulgo *reperitorio*), ex Italorum commentariis forensibus omnibus deprompta, donabuntur.

In commentarium **LA LEGGE** redigendum plus triginta viri inter clarissimos iuris peritos incumbunt, ita ut omnium huius generis absolutissimus is existat, temque qui minimo pretio veneat.

FASCICULI SPECIMINIS GRATIA GRATUITO MITTUNTUR.

Omnia quae ad commentarium attinent sic inscribantur:

Società Editrice Laziale

ROMA, CORSO UMBERTO I, 219.

Subnotatio binos commentarios complectens **LA LEGGE & MINERVA**
libell. 31, loco libell. 34, datur.

MINERVA

RIVISTA DELLE RIVISTE

An. XIII

MINERVA ex probatissimis totius orbis commentariis excerptit atque in epitomen cogit summi momenti scripta, quae de doctrinis, de ratione civili, de religione, litteris, bonisque artibus omnibus vulgentur. Singulis dominicis diebus XXIV magnis paginis prodit, praeter operculum, quod pag. VIII constat.

Praemia lectissima sociis conferuntur.

Premium annuae subnotationis est
libell. 10; extra Italiam libell. 12,50.

FASCICULI SPECIMINIS GRATIA GRATUITO MITTUNTUR.

Omnia quae ad commentarium attinent sic inscribantur:

Società Editrice Laziale

ROMA, CORSO UMBERTO I, 219.

SOCIIS MONITUM.

Sociis pluribus morem gerentes idib. Novembr. an. MDCCCCII apud Commentarii *Vox Urbis* administratorem officium instituimus, quod de negotiis Ecclesiasticis sit; de expediendis scilicet rationibus omnibus, quae apud Romanae Ecclesiae « Congregationes » aguntur.

Itaque si quis procuratione nostra uti velit, profecto temperantiam in pretio, studium atque alacritatem in opere inveniet.

“VOX URBIS,, ANGELO SECCHIO.

COMMENTARIUS hic noster, cui ab ipso ortu praecipuum fuit latini sermonis prosequi non modo, sed amplificare cultum veterique felicitati reddere, ut omnibus communis gentibus, eruditis viris praelestim, habeatur, non sine ratione aliqua diem, qui Angeli Secchii memoriam restaurat, quum ab eius obitu XXV referat anniversarium, singulari modo celebrare decrevit. Tantus enim vir non oppido ubi pri-
mum vagiit, non Italiae, non Europae, sed universo penitus orbi terrarum, sed famae aeternae, sed bono doctrinae omnis omniumque gentium natus est. Itaque quum de laudibus eius aliquid legere ubique gratum futurum sit, nos tanto viro libenter hasce paginas conser-
vare voluimus, quae latino sermone conscriptae singulis manifestae certaeque apparerent.

Cuius quidem rei minime nescii praecipuos nobilissimosque Astronomos invitavimus ut una nobiscum facerent, et Angeli Secchii nomen et opera commemorarent. Qui quidem nec exspectationi nostrae, nec suavissimo officio defuerunt, eorumque nominibus praesentes paginae decou-
runtur.

Ampliorem ubioremque profecto segetem retulissemus si tempus unde opus aggressi sumus, si commentarii moles suppetiissent; haec tantummodo exiguum locum et spatium concedit versibus conscribendis; illud vero, — tempus dicimus, — tale fuit quale vix mittendis satis esset epistolis. Qua in re gestientes notamus, — sitque haec inceptui nostro non mediocris laus, — nos optima consequutos fuisse potissimum quia latina lingua usi simus. Atqui magnus et universalis iste summorum virorum consensus profecto probat latinum dicendi morem eruditissimorum hominum suffragio comprobari, et gratum iis, qui doctrinarum laude clarescunt, haberi.

His igitur viris Commentarius *Vox Urbis* grates agit maximas, etiam ex hoc quod Latinitati, quam Commentarius tuetur, maximus illorum voto decor accessit; quotquot enim Commentario huic faciles praebuere aures, et, quae optabat, opere compleverunt, totidem latinum sermonem ad unitatem omnium gentium restaurandam optimum ostenderunt.

IOANNIS VIRGINII SCHIAPARELLII
PARTICIPATIO HONORIBUS A VOCE URBIS
ANGELO SECCHIO TRIBUTIS.

JOSEPHO FORNARIO in Commentario *Vox Urbis* redigendo primas agenti IOANNES VIRGINIUS SCHIAPARELLIUS s. p. d.

Invitatus a te litteris humanissimis ad praestandam operam plane honorificam, idemque *Vox Urbis* exemplari donatus, cuius Commentarii coepita mihi valde probantur, habeo tibi maximam gratiam. Ac perliberter quidem scribendum aliquid susciperem ad memoriam ornandam Angeli Secchii, quocum olim coniunctissime vixi, si roboris ac valetudinis haberem satis. Verum iam biennium effluxit, ex quo sensim imminui vires corporis animique sentio, quorum sic inclinata conditio est, ut optimum factu ducam conticescere. Velis igitur hanc causam excipere una cum votis, quibus Commentario *Vox Urbis* felicem et in dies prosperiorem adprecor vitam. Vale.

Inter clarissimos viros qui nobiscum fuerunt honoribus per Commentarium nostrum tribuendis memoriae Angeli Secchii, Ioanni Virginio Schiaparelli primum locum tribuimus, cuius nomini inter nostrae aetatis spectandorum siderum arte pollentes nullum par elogium. Dum autem vota nuncupamus ut Ipse Italiae nostrae decori et scientiae universae diutissime adhuc servetur, veniam ab eo petimus si quam epistolam, utpote familiariter scriptam, italicice misit, eam nos latine non eadem vi reddiderimus ac Ille, homo etiam litteratissimus, maiorum nostrorum lingua expressisset. *V. U.*

ANGELI SECCHII VITA
EPIGRAPHICE DESCRIPTA (1)

ANGELVS · SECCHIVS · DOMO · REGIO · LEPIDI · IN · ASTRORVM · SCIENTIA · IN · DEFINIENDIS · LEGIBVS · PHYSICIS · QVAE · CAELVM · TERRAMQVE · SOCIANT · AETATIS · SVAE · PRINCEPS (2).

AD · VNAM · MOTVS · LEGEM · VIRES · QVAE · ORBEM · VNIVERSVM · AGVNT · REVOCAVIT · HAC · LEGE · LVCIS · IGNIS · MAGNETIS · ELECTRI · PHAENOMENA · EXPLICVIT · EXPERIMENTIS · PROBAVIT (3).

AD · TRIANGVLI · BASIM · IN · APPIA · DEFINIENDAM · PLVRIVM · MENSIVM · LABORES · SOLE ·

(1) Ex opere quod inscribitur *Tituli in supremis honoribus Angeli Secchii e Societate Iesu iterum editi IV kalendas Martias MDCCCLXXIX anno exacto ab eius interitu. Romae, ex officina libraria Scientiarum Physicarum et Matheos, an. MDCCCLXXIX, pag. 10 et seqq.*

(2) Regium Lepidi in Aemilia, antiqua et nobilis urbs edidit Angelum Secchium: domus eius honesta: Secchius patriae decus astrorum scientia amplificavit, uti eius nomini et famae studuerant optimis doctrinis et litteris Vallisnerius, Spallanzanius, Ioannes Petrus Secchius e Societate Iesu consanguinitate coniunctus huic nostro, Lambertius, Foschius, Paradi-
sius, aliquie non pauci, quos enumerare longum foret.

(3) Multa edidit Angelus Secchius, sed princeps locus tribuendus est operi de Unitate virium physi-
carum. (Romae typis forensibus anno 1864).

SVB · ARDENTI · CONTVLIT · CIRCVLI · MERIDIANI ·
GRADVS · DIMENSVS · EST (1).
COLORES · IN · ASTRORVM · FLAMMIS · CORV-
SCANTES · PRISMATE · SECVT · EX · COLORVM ·
VARIETATE · MATERIEM · EX · QVA · ASTRA ·
CONSTANT · DEFINIVIT · AD · QVATVOR · ORDINES ·
ASTRA · REVOCAVIT (2).

SOLIS · VIM · ET · NATVRAM · PERSCRVTATVS ·
EST · MACVLAS · ET · ERVMPENTES · FLAMMARVM ·
GLOBOS · VESTIGAVIT · VT · TVMESCANT · VT ·
DEPRIMANTVR · VT · PERTVRBENTVR · EDOCVIT ·
SOLIS · ACRIOREM · IGNEM · IN · MEDIO · QVAM ·
IN · ORA · EXTREMA · DEPREHENDIT (3).

ARTIS · MIRAE · MACHINAMENTVM · QVOD · DIV ·
NOCTVQVE · ACCVRATE · DESCRIBERET · QVAE ·
VIS · QVI · CVRSVS · VENTIS · QVI · AESTVS ·
QVOD · FRIGVS · QVAE · CAELI · TEMPERATIO ·
QVAM · HVMDVS · LEVIS · GRAVIS · AER · VNDE ·
SVDM · ET · TEMPESTATES · PRAEDISCERENTVR ·
QUANTVM · IMBRIS · DESCENDERET · INVENIT ·
ET · PRAEMIVM · IN · SOLEMNI · ARTIVM · CER-
TAMINE · EX · XXXXVII · MILLIBVS · EXIMIS ·
ARTIFICIBVS · PARISIIS · CONSECVTVS · EST ·
INTER · PRIMORES · LEGIONIS · EQVITVM · HONO-
RATORVM · RELATVS · MANV · NAPOLEONIS · III ·
ADSTANTIBVS · IMPERATORIBVS · RVSSIAE · ET ·
AVSTRIAEC · REGIBVS · BORYSSIAE · ET · BELGARVM ·
PLVRIBVSQVE · DYNASTIS · INSIGNIBVS · EQVITVM ·
PRINCIPVM · A · ROSA · AVREA · AB · IMPERATORE ·
BRASILIAE · ORNATVS (4).

NOVAM · TVRRIM · AD · ASTRA · SPECVLANDA ·
APTORE · LOCO · EDVXIT · INSTRVMENTIS ·
ORNAVIT · CONCLAVE · AD · VIM · MAGNETICAM ·
TELLVRIS · EXPLORANDAM · ADIECIT.

SECCHII · LABORES · ASSEQVVTI · SVNT · VT ·
ANAGNINI · FRVSINATES · SETINI · ALETRINI ·
FERENTINATES · PATRICENSES · AQVAM · SALVBRIS ·
HAVSTYS · E · DISSITIS · SCATEBRIS · DERIVATAM ·
PER · IMA · VALLIVM · CREPIDINES · PRAERVPTAQVE ·
IVGA · SVAS · IN · VRBES · DEDVXERINT.

SAEPE · DIEM · NOCTEMQVE · ET · TOTOS · EX ·
ORDINE · MENSES · IN · TENTANDIS · NATVRAE ·
VIRIBVS · ADLABORAVIT · EIVSQVE · INVENTA ·
NOBILISSIMI · DOCTORVM · VIRORVM · COETVS ·
QUI · SECCHIO · COLLEGA · GLORIABANTVR ·
PLAVSV · SVNT · PROSEQVVTI.

QVO · ORDINE · ASTRA · CVRSVM · CIRCA ·
SOLEM · PERAGVNT · EODEM · STELLAS · AD ·
STELLAS · REFERRI · CONSPICATVS · EST (5).

QVOT · PER · NOCTEM · FVLSERE · COMETAE ·
EOS · STVDIO · SINGVLARI · PERSEQVVTVS · EST ·

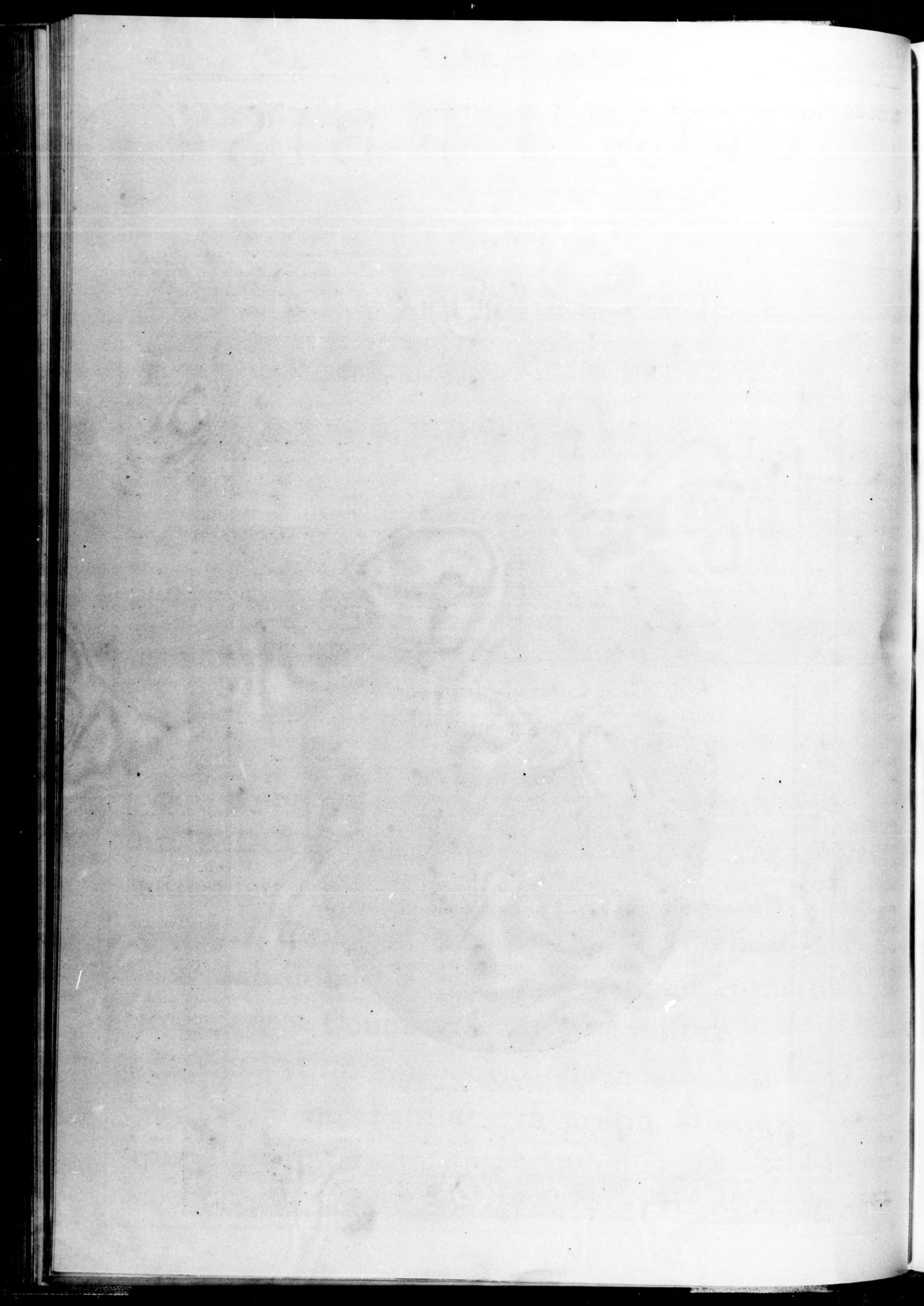
(1) Dimensio basis trigonometricae inita iussu Pii IX Pontificis Maximi. (Romae ex officina libraria Mensae Apostolicae, anno 1858).

(2) De spectris prismaticis siderum inerrantium. (Florentiae a. 1867).

(3) De solis natura, deque eius ad orbis universi structuram rationibus. (Lutetiae Parisiorum an. 1870).

(4) Meteorographon Collegii Romani. (Romae typis Bonarum Artium an. 1870).

(5) Astrorum scientia, Pio IX Pontifice Maximo (Romae typis Pacis an. 1877). — Sidera, specimen de sideribus ed. Mediolani an. 1877.

mentis, auxiliis propriis opportunisque, ad rem augeretur; idque tum Calandrellii gratia et causa, tum discipulorum eius et collaborantium, Andreae Conti, et Iacobi Ricchebach. Leo XII, anno MDCCXXIV, cum Societati Iesu aedificium Collegii Romani reddidisset, Conti, Ricchebach, Calandrellius ipse, frustra exoptante Pontifice ne inde hic saltem abscederet, loco demigrant, et vigesima quarta mensis Octobris die eiusdem anni maximam instrumentorum rerumque suarum partem Calandrellius in Collegium Sancti Apollinaris defert. Forsitan aliam illuc speculam erexit, ditasset; sed morte tribus post annis peremptus est.

Locum Calandrellii in specula occupavit P. Dumouchel, e schola « polytechnica » Parisiensi, cui instrumentorum copia, Societate sua invante, non deerat, comesque additus P. Franciscus De Vico, Maceratensis patria, qui Dumouchelio, anno MDCCXXXVIII, successit in specula regenda. Exhibe Romani Collegii specula eruditorum in se ora convertit tum vestigatione satellitum Urani, tum observatis maculis Veneris, et orbis huius conversione, pluribusque aliis, quae civilis motus, anno MDCCXLVIII factus, perrupit, moriente Londini ipso Vico, Novembri mense anni eiusdem. Reddito, sequenti anno, Societati Iesu rursus Collegio, speculae praeficitur Angelus Secchi.

Huic in primis consilium fuit ut speculam eo transferret, ubi praedecessores voluerant, id est in firmum stabilemque locum; atque ideo, opitulantibus Summo Pontifice Pio IX et Societate Iesu, nova erecta est super muris qui a latere Orientali et Boreali aedificii sunt, tum super Ignatiani templi parastratis et pilis praecepitis. Anno MDCCCLIII, Octobri mense, absolutis omnibus, dies primus astronomicis laboribus et ominalis fuit. Iamque anno MDCCCLVI Secchius edebat, quae ibi comparerat circa mensuras micrometricas duplichum stellarum, quod opus ad annum usque MDCCCLXXV sedulo studio produxit. At anno MDCCCLX studia Secchii novum quoddam iter ineunt in physican astronomiam. Opus Kirchhoffii, de lineis nigris in spectro Solis, et de materie elementisque huins astri, eruditos exerat in ea, quae olim Fraunhofer consideraverat, inde Lamont, inde Donati circa spectra stellarum. Instrumenta optica et astronomica eo processerant, ut quae vix possibilia fuerant astronomis, quos nuper nominavimus, eaque unice quibusdam in stellis, quae primae, ut vulgo dicitur, magnitudinis essent, nunc in plurimis considerandis perscrutandisque facilia factu essent. Itaque Secchius ingens animo, et mente compar semitam hanc novam suscepit terendam, et nomen suum aeternae laudi consecravit, studiis quae iam an. MDCCCLXIII in commentario meteorologico Collegii Romani edita sunt. Spectra stellarum *Sirii*, *Betelgeusae* (z Orionis), et *Antares* ille exceperat, descripsérat. Sua Pallade usus, simpliciorem rationem instrumentis aptans, quamplurimas industriae suae subegit, usque ad septimam magnitudinis seriem, omnesque illas in quatuor classes, iuxta diversa eas constitutia elementa, divisit.

Ut ea praeteream, quae de nebulis, de cometis, de planetis molitus est, aliud opus instituit, in Solem. Haec olim anno MDCCXLII

suscepserat de superficie eius, de maculis, quarum motus et varietatem sedulus considerabat, ut inde in leges hauriendas, quibus regenerantur, ferretur. Inde fluxit mensura irradiationis solaris, quam annis MDCCCLXII-LXIII molitus erat, aluerat, adhibito thermometro atrato, loco nulli caloris viceissitudini obnoxio. Neque satis. Prominentiae enim solares serutari ab eo coeptae sunt vel ab anno MDCCCLX, cum in Hispaniam ivisset defectum Solis, qui Iulii mensis decima octava die fuit, consideratus, vestigaturus. Hinc diligens inspecto eas iudicavit nec opticas illusiones, nec illusionem lunarium montium, nec diffractionis summam in nostra atmosphaera, sed vere in sole esse, ex natura aeriformi constare, atque in illa zona esse suspensa, quae solem irretit, quasi vestimento quadam pellucido, supra photosphaera, et super ipso roseo amicule, cuius prominentiae illae partes sunt, quamquam evulsae. « Coronam » (Galli gloire nuncupant) docuit uni illuminationi nostrae atmosphaerae deberi, ipsam-

plane oritur solem non certe esse corpus quodam solidum, immutabile, at obvolutum stratum aetheriformi, alto, aestuante, qui, — fides esto maculis abeuntibus, — ab aequatore undarum specie ad polos transferatur; maculae enim, et faculae, et prominentiae legibus obtemperant, quibus mutantur, statis periodis longa post tempora repetendis, instaurandis, praeter nonnulla, quae superveniant quasi fortuito, interdum quotidiana non exspectata.

His denique consideratis, quaeri potest, utrum Solari orbi, et eius diametro mutatio, vel diminutio, vel amplificatio aliquando impendat. Ultimis ad nos decenniis id, maxima diligentia observatum, nihil novi, nihil mutabile in Solis globo obtulit; verumtamen quid decennium, quid saeculum, quid millennium coram Sole?

Haec series operum, in quae Secchius degens in specula astronomica Collegii Romani magna cum laude totus, et pulcherrime incubuit.

JOSEPHUS FORNARI
in Comm. *Vox Urbis* redigendo primas agens.

Nova specula ad Collegium Romanum ab Angelo Secchio instituta.

que coronam exteriorem solis atmosphaeram ostendere. Haec solemniter tum defectu solis, anno MDCCCLVIII qui fuit, tum sequentia studia spectroscopica comprobarunt. Quotidiana indagine huiusmodi prominentias sequuntur, confirmataque iam earum celeritate singulari et pernici, potuit Secchius affirmare eas esse veras eruptiones; non enim nobis, — ille inquit —, fas est de hoc dubitare coram iis, quae videamus, dum incandescentes moles in solarem atmosphaeram coniiciuntur. Quaenam causa? Impulsus a globo ipso Solis. Mora non fuit quoniam ab hisce consideratis ad leges procederet, quibus hae prominentiae obedient tum in distributione, tum in processu a loco ad locum. Quamvis enim nihil sit in inclinatione, cui pareant, attamen non idem dicendum est de prominentiis iis, quae vel flammarum vel cristarum instar sunt; quae enim ex hisce in « mediis latitudinibus » inveniuntur, plerumque ab aequatore ad polos incedunt, unde videantur cursus quidam in sole esse qui in polos certa semper lege demigrent. His perpensis, animadversisque etiam maculis tam celeriter variis,

ANGELUS SECCHIUS.

HAUD exiguus Italorum numerus est, qui, peculiari suaque in re astronomica laude florentes, patriae suae id commodi attulerunt, ut apud exteris nationes maior quaedam opinio vigeret quasi de nativa italicae gentis praestantia in eo genere de rerumque uberiori copia, quibus instructos esse necesse est eius disciplinae cultores.

Inter summos hos viros, quorum instituta latius clariusque foris patuerunt, principatum gerit Angelus Secchius. Qui, cum vel ab initio suscepit laboris, non domi quidem, sed alibi degeret, acerrimo intuitu quae tentari possent iam tum intellexit; inde sibi plane conscient quid sui valerent humeri, quid opis praesto esset in praesens, quid exspectare in posterum licet, viam sibi ad assequendum propositum per opportunam optimamque munivit. Quam autem sibi normam semel constituit, ab ea inter doctos tot labores totque conatus nunquam discessit.

Ab ea norma cuncta quae Secchius felici marte patravit profecta sunt; inde mirabilis illa disciplinae, quam professus est, unitas et ratio repetenda. Cuius quidem rei fructum est iucundissimum consecutus; quippe, plaudentibus ac demirantibus omnibus, physicae caelestis, quum astrorum tum Solis, bases quodammodo ac fundamenta detexerit.

Quare, donec erunt qui in caelestium corporum investigatione versentur, Angelus Secchius « vivus feretur per ora virum », eiusque natale solum, Regium Lepidi, ob tanti nominis famam, inter urbes Italiae nobilissimas numerabitur.

ELIAS MILLOSEVICH
speculae ad Collegium Romanum Moderator.

DE ANGELO SECCHIO.

PHYSICARUM in monumentis rerum, astronomiarum praesertim, maxima semper cum laude Angeli Secchii memorabitur nomen, utpote viri ad instar egregii sideris, XIX saeculo italicis gentibus emicantis. Quae plurima praelo vulga-

EORVM · VESTIGAVIT · NATVRAM · NIHIL · IN ·
ILLIS · SOLIDVM · OMNIA · AD · VAPORES · REFERRI ·
AFFIRMAVIT · DVPLICEM · ILLIS · LVCEM · PROPRIAM
· ET · QVAM · A · SOLE · MVTANTVR · ATTRIBUIT ·
COMETAS · AFFINITATE · ATTINGERE · SIDERA ·
VOLANTIA · MONSTRAVIT ⁽¹⁾.

EX · VMBRARVM · MOTIONE · PROCRITATE ·
PROCESSV · SINVS · LVNAE · VORAGINES · EARVMQVE
· IMA · MENSVS · EST · LVNAE · IMAGINEM ·
COLLECTA · LVCE · EXPRESSAM · INTVENTIBVS ·
PRIMVS · EXHIBUIT ⁽²⁾.

AD · AEQVAE · APVD · OMNES · GENTES ·
MENSRAE · VNITATEM · CONSTITVENDAM · LVTE-
TIAM · ACCITVS · SE · PONTIFICIS · MAXIMI ·
NOMINE · COETVI · ILLI · ADESSE · FASSVS · EST ·
NOBILEM · SECCHII · ANIMVM · ERVDITI · VIRI ·
QVI · ADERANT · AD · CAELVM · EXTVLERVNT.

SECCHIO · DANDVM · EST · LAVDI · QVOD ·
EIVS · LABORE · ET · CVRIS · TVRRES · IN ·
PORTVBVS · ANCONAE · ANXVRIS · CENTUMCELLARVM ·
MONTIS · CIRCAEI · NOCTV · NOVA · LVCE ·
CORVSCANTES · ITER · NAVTIS · TVTVM · COMMON-
STRANT.

CAVSAM · RELIGIONIS · ERECTO · ANIMO · TVITVS ·
EST · PIVM · IX · P. M. A · QVO · EXIMIE · DILIG-
BATVR · QVIQVE · SECCHII · OPERA · VTEBATVR ·
EIVSQVE · LABORES · MVNIFICE · IVVIT · OMNIBVS ·
AMORIS · OFFICIIS · PROSECVTVS · EST · NIHIL ·
PIO · IX · INCONSVLTO · MOLIRI · NIHIL · AGGREDI ·
EST · AVSVS ⁽³⁾ ⁽⁴⁾.

INVIDIA · SECCHII · FAMAE · NON · PEPERCIT ·
EIVS · LABORES · ET · INVENTA · MOMORDIT · EAM ·
SECCHIVS · STVDIO · CONSTANTIA · EDITIS · IN ·
VVLGVS · SCRIPTIS · PERDOMVIT · INVIDIA · INGENIVM ·
VIRI · AVXIT · ACVIT · EIVS · LABORIBVS · CALCAR ·
ADDIDIT · NOMEN · LATIVS · PROTVLIT.

SINGVLARI · IN · SOCIETATEM · IESV · STVDIO ·
TEREBATVR · QVAE · EVM · A · PRIMA · AETATE ·
EDVXIT · IN · SCIENTIAS · EXCOLVIT · VT · EI · FIDEM ·
SERVARET · ITALIAE · FINES · CVM · AMERICA ·

(1) Ephemeris Meteorologica. Romae ex officina libraria Scientiarum Physicarum, et Matheseos a. 1862, 1863, etc. usque ad an. 1878.

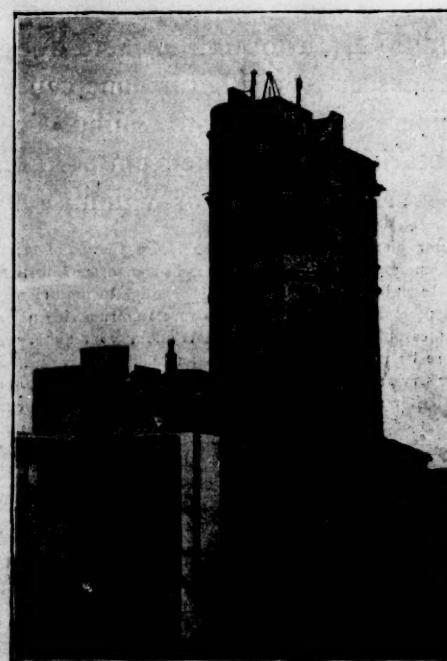
(2) Loco superius commemorato.

(3) Ex unitate virium physicarum Secchius argumentum ducebat ad errores eorum coarguendos, qui Deum esse negant.

(4) Plus IX Pontifex Maximus eximie Secchium dilexit: eius labores munifice iuvit: novam astrorum speculandorum turrim, novum ad vim telluris magneticam explorandam conclave sumptu suo constituit: Secchii ingenio et scientia usus est ad aquas saluberrimi haustus in urbes et oppida, quae earum inopia laborabant, deducendas, et ad portus Adriae et Tyrrheni maris nova et clariore luce collustrandos. Secchium sumptu suo misit Pius IX in Hispaniam, ut Solis defectum ea in regione maiorem quam in Italia, inspiceret; misit in Galliam, ut solemni articulum certamini sua inventa proponentium anno 1867 interesseret, quo in specimine Secchii machina, quae aeris vices accurate diu noctuque describeret, premium tulit: iterum Lutetiae Parisiorum interfuit nomine Pii IX Pontificis Maximi eruditorum hominum coetui, in quo de metri unitate constituenda ageretur. Pius IX ingenio et pietate praestantem, et Ignatii Patris egregium filium Secchium praedicabat.

BOREALI · AN · MDCCXLVIII · MVTAVIT · INQVE ·
RERVM · PVBLICARVM · CONVERSIONIBVS · DIGNITATES
· ET · CENSVS · EIVS · AMORI · POSTHABVIT · SE ·
PERBEATVM · DUXIT · QVOD · IN · SOCIETATIS · IESV ·
COMPLEXV · ET · SINV · VITAE · CVRSVM · ABSOLVENS ·
REQVIEM · OBLECTATIONIS · PLENAM · INVENIRET ⁽¹⁾ ·
VLCVS · MEMBRANAS · STOMACHI · PEREDENS ·
TRES · MENSES · AEQVO · ANIMO · PERPESSVS · AD ·
AETERNV · IVSTITIAE · SOLEM · AD · CVIVS · LADEM ·
OMNIA · SE · RETVLISSE · FASSVS · EST · FIDE ·
FRETVS · SPE · FVLTVS · DEMIGRAVIT · IV · KAL ·
MARTIAS · A · MDCCCLXXVIII · A · N · LIX · M · VII ·
D · XXVIII · SECCHII · INGENIVM · ET · PIETATEM ·
LEO · XIII · PONTIFEX · MAXIMVS · LAVDIBVS ·
EXTVLIT ⁽²⁾.

ANTONIVS ANGELINIVS
E SOCIETATE IESV.

Speculatoria turris ad Collegium Romanum.

DE SPECULA AD COLLEGIUM ROMANUM DEQUE ANGELI SECCHII OPERE INILLA.

FATO quodam, siqua fato sunt, aedificium, quod Collegium Romanum dicitur, disciplinis astronomicis, et studiis, quae circa sunt, conditum maxime videtur. Ibi enim, et iam ab exordio, P. Scheiner prima elementa collegit « Rosae Ursinae »; ibi pariter ab occidentali

(1) Gaspari Stanislao Ferrario sacerdoti e Societate Iesu, cuius ingenio acri et patienti laboris Secchius multum tribuebat, et quem studiorum consortem habuit, dicere solebat, se ad unum Deum, et Dei honorem omnia retulisse, et hac cogitatione se suos solatum esse labores, vigilias, curas, nec aliud unquam ob oculos habuisse. Addidit et illud, se in Societate Iesu, in quam singulari Dei munere adscitus fuerat, vitae finem libentissime invenire: quae cogitata et consilia saepenumero Secchius cum Francisco Marchettio e Societate Iesu, sibi familiaritate, et diurna consuetudine coniunctissimo communicabat.

(2) Leo XIII Coetui Tiberino, cui Secchius prae-
fuit, quique Leonem XIII gratulationis gratia ob
initum Pontificatum Maximum adierat, fassus est, se
in Secchii ingenium eximium cum pietatis studio
coniunctum semper admiratum fuisse, et tanti viri
desiderio dolere.

latere hodierni Ignatiani templi clarus ille vir Gottignes (Bruxellis anno MDXXX natus, Romae anno MDCLXXXIX mortuus) varia molarum in planeta Iove, et cometarum apparitiones et seriem, annis MDCLXIV-LXV-LXVIII quae fuerunt, consideravit; ibi quoque et Asclepi, cuius vita, in urbe Macerata anno MDCCVI orsa, Romae an. MDCCCLXXVI extincta est, de stellarum aberratione, ac de motu cometarum scripsit; ibi denique in aulis, quas hodie museum Kircherianum obtinet, Borgondius (Brixiae natus an. MDCLXXIX, Romae vita functus an. MDCCXLV), caelestia scrutari solebat, et adhuc in ipsis horologium solare, quod « meridiana » vulgo nuncupatur, a doctis viris Maire et Boscowich designatum appetit.

At, quae ad speculandum conclavia erant, constitutis faciundis minime reperiebantur idonea, propterea quod incumbentes in opus astronomi non modo ampliora exoptabant, sed etiam ut in magis apto loco, unde caelum latius libriusque contemplaturis esset, exstruerentur. Benedictus ille XIV pluribus ita rogantibus annuit; verum Borgondii mors, et vices, quibus Societas Iesu tunc agitata est, prohibuere quominus ita fierent quae in votis erant; nee ipse Boscowich adeptus est, quae tam enixe petebat, prementibus undique adversis. At quae hic perficere nequit, Iosephus Calandrelli sacerdos, ex parte saltem attigit; hic enim viris e Societate Iesu amotis inde successerat, vir mathematicis aperte disciplinis imbutus, qui proinde, quem maximam optatorum partem assequutus sit, Collegii Romani speculae quasi auctor primus habebitur. Hic enim anno MDCCCLXXXVII turrim illam, ad speculandas stellas, in angulo orientali Collegii exstructam vidit, prouti constat ex credita marmori inscriptione, quae sequitur, nondum, quod sciām, vulgata:

PIO VI PONTIFICE MAXIMO
FRANC. XAVERIUS ZELADA PRESB. CARD.
III VIR COLL. ROM. MODER.
ANNO MDCCCLXXXVII
STUDIIS ASTRONOMIAE REVOCATIS
INSTRUMENTOQUE IN LECTAE IUVENTUTIS
COMMODA ADDICTO
TURRIM AD CAELESTES ORBES E SPECULA
CONTEMPLANDOS
DIU IN URBE DESIDERATAM
IN ALTITUDINEM PEDUM CXXV
EDUCENDAM CURAVIT.

Sed exigua Calandrellio res pecuniaria erat, cui praeter parva instrumenta, quibus usus fuerat in privata specula munifici Cardinalis Zelada, nihil supererat. Ubi autem eius arbitrio usuque concessus est magnus « Sector Zenithalis », quo Boscowich fruebatur, trigesita duabus stellis zenithibus consideratis, latitudinem « observatorii » huius constituit primus ac definitivit.

At Calandrellio in bonum accedit magnus ille Solis defectus, qui XI Februarii mensis die an. MDCCCIV conspectus est. Quum enim Pius VII Pontifex Maximus speculam ingressus fuisset, ut laborantem Solem deficienteque contemplaretur, ita percusus est iis, quae vidit, ut se ad expensas omnes desponderit paratum, quibus, uti par esset specula adminiculus, instru-

quisivere. Quae ille igitur de sole et stellis modo spectroscopicō, qui dicitur, investigavit, ea, quum stellarum cognitioni mirum quantum profuerunt, multum astronomis ad hunc usque diem afferunt utilitatis. At astrophysica cognitio, quae Secchii tempore est enata, robustis

viribus adolevit, et exuta praetexta, iam scientiae definitae togam sibi induit. Quae quamvis ita sint, tamen ea, quae Secchius exploravit, magni adhuc in astronomiae provincia valent manentque monumenta aere perenniora ».

Haec quidem verba illius, qui Americanorum

astronomorum existimatur princeps; verba sane digna, quae referantur; verba quae nobis facile persuadent, Secchii memoriam nondum obruam, sed ubique exultam in aevum esse remansuram.

Chicagine, kal. Febr. MCMIII.

H. DOSWALD.

ANGELI SECCHII AUTOGRAPHON.⁽¹⁾

(a) L'uso delle coordinate rettangolari
c'è tanto intervallo tra i moderni scrittori
di cose astronomiche, e tanta è la
semplicità che ego intendo nella soluzio-
ne di molti problemi che non possa-
mo a meno di doverne qui i necessari
principi. Dalla trasformazione delle
coordinate si deducono facilmente tutte
le formule della trigonometria sferrata onde
a tutto rigore potrebbe omettersi lo studio
di questa parte di geometria sintetica
questo però noi lo consideriamo meno
opportuno consiglio, tra pochi ego i una
delle più belle parti della scienza, e pochi
molte probabili più spudorante violenze
dietro la confusione sintetica. Il suo uso

non può credersi in un atto
tutto elementare se fra le altre cose
deve avere in vista di disporre i
giovani all'intelligenza de' clavis
che tanto ego hanno fatto e faranno
sempre della Trigonometria sferrata che
in realtà è vera ^{creazion} della scienza
astronomica. Ma rientrando per questo
studio agli scrittori di matematiche pure
faranno in modo che nulla manchi
^{in questo studio} di quanto è necessario per la soluzione
dei problemi sferrati, anzi ci dovranno
essere di servizio non quanto sia possibile
la sinedio alle analisi, quanto sia possibile

(1) Ex annotationibus quas Angelus Secchius astrono-
micam disciplinam tradens in usum discipulorum scripsit.

SPECULATORIA TURRIS VATICANA PRO ANGELO SECCHIO.

QUE in Aere Vaticana speculatoria turris
est, initum iam, dimidio abhinc saeculo,
a Secchii opus provehit in suscipiendis ima-
ginibus locisque stellarum. Itaque non modo
aliquid habet, quod cum reliquis huiusmodi
commune sibi sit in laudando viro clarissimo,
quem lamentamur absentem, sed quodammodo
tribuendarum laudum partem singularem sibi
vindicat. Nuperis quippe annis, Leonis XIII munificentia, iterum exornata est instrumentisque
munita, ut par esset operi olim a clarissimo
viro suscepto, cui facilius et proclivius modo
straverunt iter inventa pulcherrima, quibus lux
adlaborat astronomo ministra fidelis ac testi-
monium irrecusabile veritatis.

Et Secchii quidem inter primores debemus
nonnulla conamina, quo primum photographica
vis ad caelestia scrutanda corpora felici Mi-
nerva admota est. Idque anno MDCCCLXI, die
vigesima octava mensis Iulii primum fuit. Quum
enim tunc insignis in Sole fieret ecclipsis, inge-
niosissimus astronomus ratus est se posse facta
congerere, si photographico usus esset apparatu,

prouti tunc illa tempora concedebant, quibus
dirimeretur quaestio de chemica irradiatione
Solis, quam ipse vehementiorem e centro demig-
rare, procedere asserebat prae illa, quae a
supremis manabat oris, prouti sunt in circuitu.
Eruditissimi viri contra sentiebant, quos inter
Arago ille magnus, argumentis experimen-
tisque suffultus circa lucis « polarizationem »
adstructis. Nec mora. Deficientis imago Solis
illo apparatu photographicō excepta est, qui
unus tunc erat, et ab auctoris Daguerre no-
mine, Daguerrotypum nuncupabant. Res et
exitus a spe non abivit; quinimo ostendit no-
vam in imaginibus caelestibus exprimentis
viam posse patere. Itaque, ratione priori Da-
guerrotypi subtala satis ardua et diuturna, in
alteram ventum est rationem, quae, chemico
liquamine, quod collodion vocant, utens, multa
mora detrahit, multa in melius commutat.
Qua ratione Secchius usus, anno MDCCCLVIII
seriem adortus est imaginum Lunae, admini-
culis postmodum opportunis angendarum. Duo
tamen obstabant, quarum alteram, aptam lam-
narum collocationem sub chemico radiorum
conventu in telescopio, forsitan labor improbus
et sexcenties iterata viciisset industria; alteram,

humentem præparationem laminarum, quae
medio in opere plerumque arescebat inertes,
diligentia nulla, conatus nullus, diversaque
tentamina non vincebant. Utramque difficultatem
nunc proligavit tum acromatismus che-
micus obiectivorum, tum diversa industria, qua
lamnae aridae idoneae faciundis modo sunt,
quia glutinato bromuro argenti præparantur.
Eequid, si viveret adhuc, non ille vir Secchius
audacius nunc moliretur, datis rationibus, quae
modo repertae sunt, et invaluerunt?

Quidquid est, quoties nunc in chartam photo-
graphicam caeli adstruendam incumbimus,
toties et Secchii nomen sponte in ora recurrit,
toties desideramus, ut ille vivens, medius no-
bis ea videret absoluta, quae operosus ador-
tus est, quae argumentos posse fieri autu-
mavit, quae toties est conatus, ut faceret. Nos
autem, qui discipuli illius fuimus, qui prae-
ceptore tanto ac duce gloriamur, toties exsus-
tam, quoties opus immensum illud proseguimur
a caelesti indole illius olim tentatum, et
inchoatum.

JOSEPHUS LAIS
Vaticanae Speculae alter a præside.

vit, ingenium circa multa potens, multiforme, vehemens, cui nihil arduum esset, et singulare mentis acumen ostendunt. Qui de libris tanti viri aequum iudicium ferre voluerint, hi tempora, quibus ipse scripsit, animadvertisce necesse est. Considerantibus tunc illa apparet, quae virtute ingenii Secchius astronomiae, physicae, meteorologiae bono contulit et comparavit. At nulli veterum virtute coruscabit secundus in iis, quae et molitus est, et perfecit circa Solem, praeterea circa stellarum spectra, quibus in persequendis laboribus neque curae, neque incommodis, neque diligentiae aut industriae pepercit ullis, ita ut iure dici possit pari pede in labores et in mirabilia inventa quotidie processisse. Sedulitas operosa et quietis nescia, qua argumentosus hic Astronomus in singula incumbebat, ea fuit ut non unus, sed plures eodem in viro viri et esse, et facere, et festinare, singuli physicae doctrinae ramis addicti singulis, viderentur; atque ita factum est ut, quamvis ante diem desiderio eruditorum omnium acerba morte praereptus sit, pauci tamen inter collegas eius habeantur, qui totidem atque Ipse diversa coluerint in re physica, totidem secunda Minerva iniverint, patraverint, absolverint.

ALFONSUS DI LEGGE

Capitolinus Speculæ Rector, et in Romano Athenaeo astronomicarum rerum Magister.

ANGELI SECCHII AURA POPULARIS.

INTER tot insignia, quibus Angeli Secchii vita respluit, illud peculiare mihi videtur, aura popularis, qua eius nomen non Romae tantum, sed prope dixerim, in omni Italia est distinctum. Quod si quis huiusmodi notae originem quiescerit, facile repeat necesse est ex ingenio ad plurima versatili cum summa scientia coniuncto, animoque ad omnia prompto atque ita accommodato, ut vir exstaret inter clariores sine arroganti clarissimus, idemque modestos inter modestissimos.

De ingenii facilitate ac de singulari Secchii peritia varia ipeins scripta testantur, et vitae eius historia. Si enim indicem operum quae ille edidit vix delibaveris, et annorum quos vixit cursum resumpseris, profecto eum non modo intentum invenies ad perscrutandas solis rationes, stellarum naturam, planetarum atque cometarum motus, quae studia integrum doctissimi itemque impigri viri industriam obducerent; sed, physicum, mensuras atque experimenta maxime difficultia agitare de optice, de electride, de magnetica vi; geologum, de orbis vicibus et constitutione prosequi, atque in sysmica phaenomena inquirere; magistrum, astronomiam et cosmographiam in scholis docere; meteorologum, aeris vices terrae circumiecti observare, machinas ad eas describendas confidere, in eam leges reperiendas diligenter incubere, late eas in ordinem distribuere atque inter se comparare; architectum denique conductioni ac distributioni aquarum non modo studere, sed praeceps in urbibus atque oppidis, et in portubus Pontificii quondam regni turres nocturnis ignibus navium viam regentes disponere.

Nec tamen quemquam, qui aliquid a se posceret, Ille vir a se reiiciebat. Itaque eum, tum

etiam cum gloriae fastigium arripuerat, in ephesis videbas iuvenes primis naturalis disciplinae elementis non aliter erudientem ac si infimus ludimagister esset, vel inter fabros iniiciendis axibus ad fulmina coerenda, vel anaporicis horologiis, vel huiusmodi rebus, invigilare, vel inter villicos ipsos canales patienter ad aquam immittendam collocare...

Inde, inquam, inde praecipue Angeli Secchii aura popularis, quam nemo fortasse summorum virorum est consequutus.

ADULFUS CANNANI
in Centrali Meteorologico Italorum Officio
geodynamiae praepositus.

ANGELO SECCHIO

DE RE ASTRONOMICA EGREGIE MERITO

REVOLUTO AB EIUS OBITU

ANNO XXV

*Caeli sereni magnificentiam
Quis eloquatur; seu nitet aureae
Sol lucis auctor, sive nocti
Luna preeest redimita stellis?
Quam vastus aether! quam sine termino
Ad summa tendit! quamque micantibus
Ornatur astris! Arva dicas
Floribus igniferis decora.
Campis nec haerent sidera caerulis,
Edocta motu currere preepeti,
Latum nec unguem constitutos
Curriculi violare fines.
Deum, perennem lucis originem,
Quicumque, vecors, esse negaverit,
Librum (nec ultra iam negabit)
Stelliferi legat ille caeli.
Sublime caeli te decus, Angele,
Spectare iuvit; iuvit et orbitam
Lustrare naturamque vimque
Tam variam variis in astris.
Quam saepe vitro, quo, velut obvia,
Longinqua fas est cernere corpora,
Armatus, oras irrepertas
Es liquidae speculatus aethrae!
Ignita solis se tibi prodidit,
Ut ante nulli, sphaera; recondita
Tu primus immensa notasti,
Mente gigas, elementa molis.
Tum fama cunctis est tua gentibus
Perlata grandis; quae viget integra,
Dum lustra signant quina mortem;
Haud minuenda penes nepotes.
Iam, visa coram, te Superum beat
Formosa sedes, cuius et infimum
Fundamen olim conspicatus,
Gaudia vix poteras tenere.
Hac Luce mersus, quam neque noctium
Vices obumbrant, sol neque nubilus:
- « Quam terra sordet - iure clamans -
Cui rutili patuere caeli! » (1).*

FRANC. XAV. REUSS.

(1) S. Ignatius, Angeli nostri legifer parens, hanc assidue sententiam in ore ferebat: *Quam sordet terra, dum caelum suspicio!*

ANGELUS SECCHIUS.

F AUSTIS incoepitis atque assiduo labore, cui subvenerunt et acies ingenii subtilissima, et philosophiae una cum ceteris disciplinis lata cognitio, siderum naturae investigandae vere auspex Angelus Secchius habendus est, qui stellarum, solis praesertim, elementa ita est perscrutatus, ut fructus diuturni studii praeter spem fuerit assequutus.

« Spectroscopium » enim nova et callida arte ita munivit, novisque investigationibus aptavit, ut eo sit usus iam ipse felicissime, multaque repererit primus, quae alii deinceps funditus perscrutati sunt et undique scita habuere. Nemo tamen Secchio laudem praeripi quam, inita a se primo via, iure obtinuit; quam ad rem pertinent et eius investigationes de stellarum luce sive spectrali lumine, et ab ipso primum inducta stellarum divisio in certos ordines; hue etiam pertinet investigata solaris sphaerae natura, solares maculae et prominiae recognitae, etc.

Aureo quem inscripsit libro *De unitate riorum physicarum*, plane ostendit se inter primos mature perpendisse, quanti momenti ratio illa esset et quam late pateret; quin etiam eiusdem rationis virtutem in omnibus physice partibus pericitatus est.

Magno, quo pollebat, ingenio varioque, tempestatum etiam aerisque viis cognoscendis animum adiunxit, exstitique auctor instrumenti, quod *meteorographon* vocant, ad mutationes aeris multiplices designandas; quod praecipuum inventum tot tantisque laudibus meruit ubique gentium ornari.

Nec viri gloriae quidquam detrahit quod physices et astrorum studia extremis hisce temporibus mire succreverint, praesertim ope artis, quam a luce imagines exprimente « photographicam » dixerunt. Quin potius eo maior Angelo Secchio tribuenda laus est, quo minora, dum vixit, investigantibus adspectabilem hanc rerum naturam praesidia suppetebant.

ANNIBAL RICCI

Catanensis et Aetneae Speculae Moderator.

DE ANGELO SECCHIO

GEORGII E. HALE

JUDICIUM.

N EMO sane in terrarum orbe est astronomus, quin ea miretur, quae invisa adhuc et incognita ex caelato stellarum mari hausit Angelus Secchius. Huius igitur nomen sideribus quasi inscriptum ubique terrarum in honore habetur, et fertur saepe in ore peritissimi cuiusque siderum spectatoris. At quid ego verba faciam, qui in numero ne gregariorum quidem astronomorum verser? Georgius E. Hale, qui astronomus clarissimus in athenaeo hoc Chicagensi speculae, cui Yerkes nomen, preeest, hac de re disserat.

Clarus enim hic vir, quum eum Secchii gratia adiisset, haec mihi in *Voce Urbis evulganda* tradidit:

« Angelus Secchi in eo antesignanorum fuit agmine, qui astrophysica, ut aiunt, primi an-

LE LAUDI LATINE
E
IL CANTICO DEL SOLE
DI
S. FRANCESCO D'ASSISI

S. Maria degli Angeli, presso Assisi, tip. della Porziuncula, 1897

Hoc libello, praeter venustam praefatiunculam a Paulo Sabatier, viro rei longe peritissimo, conscriptam, continentur laudes latinae cum interpretatione italica, *Canticum Solis*, et illa *Speculi perfectionis* capita, quae *Cantici* originem exponunt, aliaque permulta. Libellum hunc Iulius Salvadori, litteris tradendis in Romano Athenaeo doctor egregius, maxima edita cura, ac Romae apud commentarii *Vox Urbis Administratorem* venit L. 0.50, in pauperum levamen.

FIDES,
QUOD MUSICUM ORGANUM
STRADIVARIUS

Cremonensium artifex celeberrimus confecit,
Romae veneunt.

Negotium agitur apud *Vocis Urbis* administratorem Romae, via Alessandrina, 87.

ANNALES.

Eduardi VII, Anglorum regis, oratio — Macedonica res — Mauritanum bellum civile.

DIU et anxie expectatam audivimus tandem Eduardi VII ad populi legatos orationem, in qua partes duas peculiares videntur, altera de bello in Mad Mullah, falsum illum prophetam, gerendo, quod Anglorum Imperator edixit ad ultima deferendum; altera de Macedonica re Anglicum propositum confirmans una cum Austrorum ac Russorum populo agendi, ut Turcarum gubernium Macedonum leges, pro *villayet* praesertim Salonicco, Monastir, Kóssovo, in melius corrigat. Inde dubium quodvis remotum est de concordi voluntate nationes movente, quae Berolinensi foederi accesserunt, ut scilicet, nulla mora interposita, diuturna solvatur causa agitationum pariter atque periculi in omnem Europam ex Haemorum peninsula.

*
Ecquis enim ignorat quotidie illic perturbationes crescere? Concedo libenter rem forsitan relatis verbis exasperari; at non est negandum sub cinere magnos ignes recondi, eosque, nictius extinguantur, incendium vehementissimum ex improviso producere posse. Nec quisquam dixerit cautiones ac prudentiam defecisse; consensu enim magnarum nationum ipsi Bulgari accedunt, multis provis in conventus et singulos homines evertendarum rerum cupidos.

*
Ex Mauritania nuntii quotidie secum dissentiunt; ex recentioribus tamen innotuit Imperatoria agmina nova pugna ad Fez urbem, fugatis hostibus, plenam victoriam reportasse. Haud vero erit mirandum, lectores, si cum hic nostri Commentarii numerus in manus vestras pervenerit, iam rerum facies sit immutata...

PROPOLICOLA.

FIGURAE URBIS ROMAE

ARTE PHOTOGRAPHICA EXPRESSAE
COLLECTIONES VARIAE ET NUMERO ET PRETIO
veneunt apud comm. VOX URBIS Administratorem.

URBIS E IANICULO MONTE PROSPECTUS

(m. 1.10 X 0.24)

qui sociis commentarii VOX URBIS dono datur
venit singillatim L. 2.50

apud comm. VOX URBIS administratorem.

SI QVIS PLURA REQUISIVERIT HUIUS PROSPECTUS EXEMPLARIA
EA MINORI ACCIPIET PRETIO.

IIBER (vulgo "ALBUM")
praecipua Urbis referens, pulchritudine insignis atque, commentarii *Vox Urbis* moderatore iubente, expresse conflatus, apud eumdem commentarii administratorem, ROMAE, VIA ALESSANDRINA, 87, ven. lib. 1.50.

PUBLICI PER ORBEM COETUS
LEGIBUS FERENDIS.

In Austria Welsersheimb, patriae tutelae magistratus summus, dictitantes iam exercitus binos in Austria ad bellum prope instrui mendacii coarguit. Bruxellensis rogatio de sacri commercio a legis approbata est: pariterque ratae pactiones quotannis examinandae de Hungarorum Austrorumque mutuis iuribus officiisque.

In Bulgaria perduellum copiis quae contra Macedonum fines congregantur, acri vigilantia obistendum esse municipes censuere.

In Gallia oblatam, ut assolet, rogationem de legato Galliae apud Romanam Sedem amovendo populi legati respuerunt. Mox propositionem, ut leges contra religiosos sodales mitigarentur, pariter reiecerunt.

In Germania de externis rebus gerendis Bulowius dixit pacem supremam metam Germanis conatibus esse propositam. Persequutionis iamdiu in Catholicos initiae ultima vestigia sese abrasuros Germani affirmarunt, promittentes in coetu Germanico foederali ob redditum Societatis Iesu se suum suffragium laturos.

In Iberia Montero Rios, qui Senatus praeest, de factione libertatis, ut vocant, in coetu municipum dixit; haud vero putant factiois principatum, Sagasta vita functo, illi tradendum omnino: ad rem triumviri potius delegentur.

In Italia de summa expensarum pro singulis publicis operibus officiisque disceptatione perfecta, habita est de ferreis vehibus deque telefonis ratio: pariter et de Ianuensis portus fortuna nonnulla cauta sunt. Ad ultimum rogatio de exercitu minuendo a «socialistis» proposita reiicitur.

SCRIBA.

AENIGMATA

I.
Vox eadem signo Troianum, caeca cupido
Quem noctu Danaum visere castra iubet.
Dum querit praedam, Tydidae praeda fit ipse...
Vox eadem telum cuspidi signo minae.

II.
Signo lacum, stagnum, piscinam, signo foramen;
Rho mihi subnectas: conclavibus addo deco-
[rem].

FR. PALATA.

Ex sociis, qui utriusque aenigmatis interpretationem ad commentarii moderatorem miserint intra duos menses, unus, sortitus, gratis accipiet opus, cui titulus:

TH. VALLAURI
HISTORIA CRITICA LITTERARUM LATINARUM.

Aenigma an. VI, n. I propositum his respondet:
Lacrima.

Id rite solutum miserunt:
Th. Vignas S. P.; M. Mori, *Roma* — Guil. Schenz,
Habsburga. — Rich. Malotta, *Staravole* — Cam. Stra-
schill O. F. M. — Ios. Wabner, *Varsavia Polon.* —
Ioan. Battanius, *Votadra*. — G. Maurer, *Bonna*
Ubiorum. — Petr. Garrone, *Pezzana ad Vercellas.* —
D. Macrae, *Edderton*. — Bas. Kabrel Sch. *Piar.*
Praga. — Alex. Malandi, *Neapol.* — Mich. Fusco,
Formicola. — Ios. Rokoszny, *Sandomiria* — Prince
Gordon, *Mancunio*. — H. A. Strong, *Liverpolia*. —
Ios. Wauer C SS. R., *Limburgo*. — Iul. Sernatinger,
Dresda. — Ioan. Schuh, *Eger in Hungaria*. — Colle-
gium Scholarum Piarum *Stellae*. — Ioan. Cantono Ceva
marchio, *Vercelles*. — V. Herthel, *Mendhusio*. — Ad.
Huza, *Grybuvia*. — C. Strachey; P. H. Ezechiel, *Lon-
dino*. — Bon. Hansen O. S. B., *Torah*. — F. Arnori, *Me-
diolano*. — Ios. Walter, *Neo Eboraco*. — Alois. Cappelli,
Senis. — Am. Robert, *Marieville in Canada*. — E.
Burg, *Argentorato*. — A. Rome, *Kandy in insula
Ceylan*. — St. Figielaki, *Ripino*. — D. Le Provost,
Briocen. — H. Dosvald; Soror Maria Loyola, *Chica-
gine*. — A. P. Gest, *Lambertville*. — I. Wilhelm, *Battle*. —
H. Landi, *Turrita*. — I. Grambonini, *Pollegio*. —
A. Roberge, *Chicoutino*.

Sortitus est praemium

JOANNES CANTONO CEVA,
ad quem missum est opus, cui titulus:

LEONIS PP. XIII
CARMINA NOVISSIMA.

ANGELUS SECCHIUS INTIMUS.

QUIBUS in conditionibus ab homine Vir, a Viro emicat homo?... Aedepol! non in cingulo, non in toga, non in curuli, non in theatro; sed domi, sed pransus, sed diabathratus, coram grato foculo hielali, medius liberis, amicis, familiaribus, servis, ancillis, electo per fenestras supercilio, laetitiam dante Baccho cyathis circumlati, sermones aequalibus miscentibus, liberis, praesertim si pueri, interrumpentibus. Itaque Secchium non in speculatoria turri requiremus suis totum in perseruationibus demersum, vel inventis gestientem, non medium in concilio coetue sapientum sua aperientem altissima, neque initam vitae rationem domi ritusque sequentem, sed omnibus solutum his vinculis, sed optime liberum, sed sibi suaeque indoli creditum dirigendum.

Qua in re plenissimum numeris illud est iter, quod anno MDCCCLXVIII, Augusto mense, in Britannos fecit, Norwich ad oppidum vocatus, in quo omnes fere Europae sapientissimi convenient.

Rem ab exordio aggrediar, fidesque narranti sit, cui praesto sunt quatuor epistolae ad fidem rebus firmandam, tum notitiarius subalaris, tum testis totius itineris, de quo saepe mentio recurrit, non modo vivus et incolumis, sed fama pulcherrima eruditis optime notus.

Itineris adeundi dies advenerat: socium Secchio sese ultro obtulerat, et benigne exceptus spoponderat in astronomicis uberrimae tunc spei Romanus adulescens, cuius nomen, ne ipsius modestiam laedam, occulto. Condicta hora, vaporitraba rapiente, ab Urbe Centumcellas versus demigrant, ibique Secchius ab eo, qui regundo Centumcellensi pago praefectus erat, non benigne, non humanissime, sed quadam, prouti conveniens erat sapientissimo viro, veneratione simul et exultatione excipitur palatio, aula, conclavi, mensa. Blandiebatur audacter sequenti adolescentulo illi praefectus, et in futuri optimam spem, Secchio spem confirmante, erigebat. Itaque discedendi hora fuit, et in navim Gallicam Orenoque praefecto, illic rerum potestatem habente omnium penitus et supremam, comitante ducuntur. Ecquis tunc ausus eset, praesertim cum ipse dux Gallicea navis comes et eset et una adduceret, chartas illas exquirere, quibus facultas fit civi a regno in regnum abeundi? Nemo petiit, nemo obtulit non petita; Secchio Societas ipsa, ad quam pertinebat, omnia paraverat, praeter grande nomen, quo non unius regionis aut regni incola, sed totius orbis terrarum civis honorandus iudicabatur. Adolescens noster nihil de huiusmodi crepundiis animo agitaverat, gestiens, exsiliens haud sperata sorte tanti itineris, talisque comitis, cui velut umbra addebat. Duodeviginti annos non curare, negligere, immo et contemnere istas decet nugas; senescenatem quippe iuvenem, prouti iuvescentem senem semper odivi. Solvit e portu; nocte pulcherrima caelum sideribus distinctum patebat ab aequo navis considerantibus, et quasi amico suo Secchio iter facienti festis ignibus plauderet, egregiam discurrentibus faculis - a die IX in XI Augusti mensis - noctem paraverat. Massiliam appulere, at in ipso itinere navis occurrens admonuit ut notitiam de se ferrent ad rectores Massiliensis portus, qui iam pluribus a diebus eam exspectabant; demersam fortasse defiebant.

Adveniunt milites, custodes portus, visitaturi navim, et chartas adventantium inspecturi. Secchio nihil triste; non ita adolescentulo, qui repellitur absque misericordia; nec preces, nec bona Secchii verba animum ferreum invisentis militis et prohibentis expugnant. Quid faciat Secchius? Remittetne Romam moerore tabescensem, confectum gravissime discipulum? Ad quamdam suam bulgam convertitur, manuque festinans in illa, doctum prouti decebat, re-

rum babylone piscatus nonnulla, pectori, quo magis mysteriosius potest, aptat in angulo, ac dein coram reddit insignis illo stemmate magno, quo ab Imperatore Francorum Napoleone III fuerat decoratus, et inter praecelaros equites legionis, cui ab Honore nomen, fuerat recentitus.

At milites prohibentes

Ut videre virum, et fulgentia signa

timentes cedere locum, obsequii exhibere signum, pavescere ne « ille abbas » aliquid politicum gravissimum perferret, quo nefas esset, et periculosa plenum aleae opus a via prohibere, quos secum duceret. Sic igitur triumphali gravitate descensum est, totaque Massilia Secchius potitur. At vix eo loco fuit, ubi libere viam intimo sensui daret, in risus prorumpere coepit homericos - ab omni enim ostentatione et iactantia abhorrebat; saepeque fassus est se nunquam ita aduersus se pugnasse et repugnasse, quam quum indutus illis aureis gravitatem supercilii praeferebat cohicens aegre in pectore risum, tum quia sibi ridiculus videretur, tum quia illi milites, animosi paulo ante et alacres et superbi, repente facti humiles atque demissi, ridiculi viderentur non minus, quasi totidem male muleati fuste canes, hac illac, quo melius ocyusque possent, conspectum eius fugientes. Gallia omni, quanta patet a Massiliensi ad Britannicum mare, emensa, Anglicum navigium, quo fretum interluens tranaret, param et opperens tantum virum, diu desideratum, in portu invenit. Ibi, tanta Anglici haeret animis Secchii aestimatio, ut neque bulgam, neque capsam, nec quidquid ad eum pertineret quis tetigerit, attractaverit, ne eupere quidem vide dixerit. Lecto nomine, salutabant, aliquo inspectores divertebant. Eadem adulescentulo fortuna fuit.

Londinum denique accipit adeuntes. Erat Secchio parata iam domus, hospites, qui acciperent, exspectabant. Numquid illuc discipulum duceret? Numquid in Norwich oppidum, ubi sapientum conventus haberetur, deferret? Quaeendum erat ante omnia decens adolescentulo hospitium, cui mores et pietatem iuvenis et Londinensis urbis nullam experientiam commendaret: - « Ibimus, - inquit, - Academiam versus; illuc aut ego e nostratis cognoscam aliquem, aut aliquis ex nostratis..., age, vel et aliquis ex extraneis me cognoscet. Tu modo circumspie, dum viam aggredimur, fili mi, si quis tibi vultus ex conviis italicus videatur».

Haec clarus ille vir mihi retulit, et verba eius usurpo: - « Et ille abiens considerabat: Dic, sodes, ecquis ille? Nonne ad rem nostram pulchre facit? - Minime, Pater optime. Nonne vides simum nasum, rubricantem crinem, vultum denique totum, qui una cum caeruleis oculis incolam Europae septentrionalis ostendit? - Proceditur... - Evidet de illo tibi videretur, qui hoc sub sole aestuoso mastrucatus inedit? - Minime nobis erit. Animadverte. Niger ore, crispus capillis. Ex India vel Mauritania; non ex Italia nostra. - Denique ecce vir, meo iudicio Italus vultu, incessu;... at superveste ita oblonga utebatur ut ferme talos contingere... Italus certe hic! Et Secchius anglice adortus est: Dic, sodes, quo itinere ad Palatium Academiae pergemus? Dein, summa industria, Italice addidit: Gratissimum exhibebis, quia avenae sumus tum ego qui Secchius Angelus, tum hic speculae Collegii Romani addictus. Ille materna linguae gratia quasi ore resplenduit: Atqui, - inquit, - et Italus ego, et sacerdos, Paulus Fortini, et tuae famae guarus, et visendi te cupidus. Hospites mei eritis; siquid potuero, vobis valebo. - Brevi res omnis acta, et ipse hospitium nactus sum 2 Wellington, Road Walham Green. Inde postquam Secchius, egregia notatus admiratione et plausu unanimi Norwich, Londinum rediit, Italiae iterum arrepta via est».

Habes in duobus hisce et festivam hominis indolem, et ingenium quotidianis sat compar, ut dominaretur, eventibus, et se ab improvisis emerget.

P. d. V.

ANGELI SECCHII SCRIPTA.⁽¹⁾

Solarium rationum physicus prospectus (Italice *Quadro fisico del sistema solare*). - Romae ed. an. MDCCCLIX.

Physicarum virium unitas (Ital. *L'unità delle forze fisiche*). - Exstant editiones duae italicae, germanica et gallica una.

De Sole (Gallice *Le soleil*). - Bis gallice ed., semel germanice.

De sideribus (Ital. *Le stelle*). - Edit. an. MDCCCLXXVI. Basis trigonometricae mensura iuxta Appiam viam stata (Ital. *Misura della base trigonometrica eseguita sulla via Appia*) an. MDCCCLIV-LV.

Cosmographiae tractatus in usum scholarum (Ital. *Trattato di cosmografia per uso delle scuole*).

Physics terrestris elementa, quibus additae sunt orationes duae de rerum natu: ae magnitudine (Ital. *Lezioni elementari di fisica terrestre con l'aggiunta di due discorsi sopra la grandezza del creato*) - Scripta postuma ed. an. MDCCCLXXIX Romae - Augustae Taurin: ab Ermanno Loescher.

In « Tiberina Academia » relatio integri solis defectus an. MDCCCLX in Hispania perspecti; praeterea animadversiones atque inquisitiones astronomiae de magno cometis, qui mense Iunio an. MDCCCLXI apparuit.

Inter « Acta Academiae Pontificiae novorum lynearum » studia octoginta octo de variis argumentis circa astronomiam, astrophysicam, geophysicam et physicam universam.

In commentario, cui titulus *Annali delle scienze matematiche e fisiche compilati da B. Tortolini* (Romae MDCCCL-LVII), studia viginti octo prouti supra.

In commentario cui titulus *Astronomische Nachrichten begründet von H. C. Schumacher*, studia centum et triginta tria de stellis errantibus, duplicitibus, asteroidis, de maculis et prominentibus solaribus.

In commentario, cui titulus *Bibliothèque universelle de Genève. Archives des Sciences Physiques et Naturelles*, studia octo de vi magnetica terrestri et de novis repertis spectroscopicis cum natura corporum caelestium comparatis.

In commentario, cui titulus *Bullettino meteorologico dell'Osservatorio del Collegio Romano* studia sexaginta octo de meteorologia et astrophysica.

In commentario, cui titulus *Civiltà Cattolica* (an. MDCCCLI) de P. Francisci De Vico S. I. vita et operibus.

In commentario, cui titulus *Comptes rendus de l'Académie des Sciences de Paris*, studiorum suorum relationes atque animadversiones variae centum et octoginta quatuor.

In commentario, cui titulus *Giornale Arcadico*, scripta viginti sex de climatologia, historia physicae disciplinae variisque argumentis.

In commentario, cui titulus *Memorie della Società degli Spettroscopisti Italiani*, studia quadraginta novem de spectroscopia solari ac siderali, deque rebus variis ad astronomiam spectantibus.

In commentario, cui titulus *Memoria della Società Italiana delle Scienze, detta dei XL*, scripta quatuor circa spectra « prismatici » stellarum inerantium ac nebula Orionis.

In commentario, cui titulus *Il Nuovo Cimento* (an. MDCCCLV et seqq.), quadraginta ac tres descriptiones mensurarum observandarum rationum de vi magnetica terrestri, de maculis solaribus, de nonnullis cometis, de machinis physicis, etc.

In commentario, cui titulus *Rivista scientifico-industriale di G. Vimercati*, studia octo de varia doctrina.

In commentario, cui titulus *Smithsonian Institution* (Washingtonii, an. MDCCXLIX), studium quod inscripsit *Rheometry*.

I. F.

(1) Ut plena sit apud socios et lectores nostros notitia de studiorum agitatione itemque industria ac labore Angelii Secchii, hunc indicem perfecimus, quem, ut integer fore, pro posse curavimus.